

67-72-99/1
18.12.2020р.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Філиппової Світлани Валеріївни
на дисертаційну роботу Котельбана Сергія Васильовича
на тему: «Механізм державного регулювання інноваційного розвитку
економіки України в глобалізаційних умовах»,
яку представлено до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами

Орієнтація на інноваційний розвиток економіки в сучасному світі стала вже необхідною умовою суспільного прогресу будь-якої країни. Адже саме розвиток науки і прикладні впровадження її результатів сьогодні визначають темпи економічного зростання національних економік, інноваційні перетворення виробництва з ресурсовитратного на наукомісткий. А такі зміни здатні істотно наповнити бюджет країни та кардинально вплинути на рівень життя її населення.

Грунтовні дослідження концептуальних, методичних та прикладних аспектів формування і розвитку інноваційної економіки, забезпечення інноваційного розвитку економічних систем різного рівня відображено в працях провідних та молодих науковців. Однак, незважаючи на всю глибину існуючих досліджень, досі недостатньо розроблені складові механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки, які здатні забезпечити її конкурентоспроможність в умовах глобалізації, інтеграції України в світовому економічному просторі. Тому дисертаційна робота, присвячена державному регулюванню інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах, є своєчасною.

Актуальність теми та затребуваність результатів дисертаційної роботи підтверджено використанням її матеріалів при розробленні держбюджетної науково-дослідної теми кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Економічний та управлінський потенціал соціалізації економіки»

(номер державної реєстрації 0116U001672).

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що *тема дисертаційної роботи Котельбана Сергія Васильовича є, безумовно, актуальною.*

2. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Обґрунтованість представлених у дисертаційній роботі наукових положень, результатів і висновків та їхня достовірність підтверджується, насамперед використовуваними автором *методами досліджень*, зокрема монографічний, системного аналізу, табличний, спостереження та узагальнення, SWOT-аналізу, аналізу структурних зрушень, рейтингу, порівняльного та графічного аналізу, абстрактно-логічний, аналізу ієрархій.

Методологічну та теоретичну основу дисертаційної роботи становить синтез фундаментальних положень теорій глобалізації та розвитку світової економіки, державного регулювання економіки, інноваційно-технологічного розвитку; дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячені фундаментальним засадам формування механізму державного регулювання розвитку економіки, становлення інноваційної економіки, інноваційного розвитку суспільства, впливу процесів глобалізації на розвиток національних економік.

Достовірність сформульованих у дисертаційній роботі положень підтверджена використанням ґрунтовної *інформаційної* бази щодо забезпечення інноваційної діяльності в Україні, яка включає законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, дані різних реєстрів, міністерств і відомств, звіти міжнародних організацій, ресурси мережі Інтернет, результати власних досліджень і розробок автора. Тобто основні наукові положення, розроблені автором, базуються на достатньому за обсягом фактичному матеріалі.

Достовірність одержаних особисто здобувачем результатів наукового дослідження підтверджується їх апробацією на міжнародних наукових конференціях та інших наукових заходах. Про достатній рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій свідчать результати, доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій, що

підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок про обґрунтованість і достовірність, представлених у дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій, про високий науковий рівень та наукову підготовленість здобувача.

3. Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Структура дисертаційної роботи вибудована логічно та послідовно. Матеріали викладені належним стилем та на достатньо високому науковому рівні. Результати та висновки роботи відповідають її темі, меті та поставленим завданням. Дисертаційна робота написана українською літературною мовою в традиційному науковому стилі. Вона складається з анотації, вступу, трьох розділів власних досліджень, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Анотації відображають основний зміст дослідження та достатньо повно розкривають наукові результати і практичну цінність дисертаційної роботи.

У *вступі* дисертантом розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, висвітлено наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів, особистий внесок автора у виконання даного дослідження, повноту їхнього викладення в опублікованих працях, наведено дані щодо впровадження та апробації матеріалів дисертації. За мету дисертаційної роботи обрано обґрунтування теоретичних засад формування й функціонування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах та розробку практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

У *першому розділі дисертації* міститься три підрозділи з достатньою кількістю використаних джерел літератури, які ретельно проаналізовані автором. У підрозділі 1.1. дисертант аналізує суть і передумови формування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки, у підрозділі 1.2 – відображає теоретичне підґрунтя формування і функціонування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки із врахуванням глобалізаційних умов, у підрозділі 1.3 – характеризує методи для регулювання інноваційного розвитку економіки в глобалізаційних умовах.

Викладений матеріал свідчить про вміння дисертанта критично і логічно

оцінити стан проблеми, що вивчається.

У *другому розділі дисертації* автор оцінює механізм державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах. Розділ містить 3 підрозділи, де автор аналізує інноваційний розвиток економіки України в глобалізаційних умовах як результат функціонування механізму державного регулювання, окреслює його основні проблеми та недоліки, на основі зарубіжного досвіду функціонування механізму державного регулювання інноваційного розвитку національних економік аналізує інноваційний розвиток економіки України.

У *третьому розділі дисертації* автор розкриває напрями вдосконалення механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах. Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення (за позицією автора – правове поле) як складова механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах. Обґрунтовано розбудову інноваційної мережі України як ланки-стимулятора функціонування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України. Запропоновано модель поліпшення функціонування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах.

У *висновках* дисертант узагальнює отримані результати, наводить рекомендації з використання основних положень дисертаційної роботи.

Список використаних джерел містить 259 джерел, охоплюючи сучасні вітчизняні та зарубіжні публікації, а *додатки* – додаткові інформативні матеріали щодо теоретичних узагальнень, довідки про впровадження результатів дисертації.

4. Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Ознайомлення з результатами наукового дослідження Котельбана С.В., викладеними у його дисертаційній роботі, дало можливість встановити ключові положення, які характеризують наукову новизну отриманих результатів, а саме:

– *розширено змістовну характеристику механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки за рахунок обґрунтування*

двовекторності мети його впровадження, якою визначено становлення інноваційної економіки, що забезпечує високий рівень добробуту населення, з одного боку, та конкурентоспроможність країни в глобальному просторі, з іншого боку;

– доповнено напрями розвитку регуляторного впливу нормативно-правового забезпечення державного регулювання інноваційного розвитку економіки, відмінністю яких є: а) врахування його глобалізації за певними напрямками (розвиток і регулювання національного та міжнародного трансферу технологій; стимулювання залучення приватних інвестицій в інноваційну сферу; формування системи обміну технологіями на міжнародному ринку), що потребує системного узгодження вітчизняних правових норм із стандартами і нормами міжнародного права; б) систематизація регуляторного впливу за напрямками (галузевий інноваційний розвиток; секторальний інноваційний розвиток; інноваційний розвиток ринку; інноваційний розвиток зайнятості і трудового потенціалу; інноваційний розвиток бізнес-середовища; інноваційний розвиток продукції);

– удосконалено наукове обґрунтування механізму регулювання інноваційного розвитку економіки в умовах глобалізації в частині: а) врахування специфіки самого об'єкту впливу, загальноекономічного розвитку, глобальності економічного простору, характеристики його підсистем та сегментів середовища; б) визначення цілей державного регулювання інноваційного розвитку, до яких віднесено: домінування в структурі економіки наукомістких видів економічної діяльності; становлення креативного класу інноваторів, в тому числі підприємців з інноваційним типом поведінки; високу якість і інноваційність національної продукції; в) обґрунтування доцільності запровадження багатовекторного державного регулювання інноваційного розвитку – на рівні галузей, ринків, підприємств та у бізнес-середовищі, щодо продукції і використання людських ресурсів (зайнятості, трудового потенціалу);

– набули подальшого розвитку методичні підходи до оцінювання дієвості механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки в глобалізаційних умовах шляхом формалізації діагностики структурних змін і відмінностей у показниках, що характеризують результати інноваційної

діяльності в Україні у розрізі регіонів та видів економічної діяльності;

– *набуло подальшого розвитку обґрунтування концептуальних положень щодо розбудови інноваційної мережі в Україні, яке доповнене: а) структурою інноваційної мережі; б) її теоретичним базисом у складі упорядкування понять та визначення тринадцяти принципів його розбудови (добровільності, концептуальної єдності, інформаційної насиченості мережевої взаємодії тощо).*

Перелічені результати характеризуються високим рівнем наукової новизни, що свідчить про здатність дисертанта до проведення плідних наукових досліджень та про його належну ерудованість у всьому колі питань і аспектів проведеного дослідження.

5. Наукове значення та практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Проведені здобувачем дослідження являють собою власне завершене наукове дослідження, результати якого мають певну наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Теоретична цінність результатів дисертаційної роботи Котельбана С.В. полягає у тому, що вони надають можливість удосконалити окремі складові механізму державного регулювання економіки в глобалізаційних умовах.

Практичне значення дисертації полягає у тому, що результати дослідження, які становлять його новизну, доведено до конкретних методичних і практичних рекомендацій, запровадження яких допоможе забезпечити дієвість механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в умовах поширення процесів глобалізації. Найвагоміше практичне значення мають рекомендації щодо оцінки дієвості механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки; обґрунтування напрямів розвитку нормативно-правового поля інноваційного розвитку економіки; пропозиції щодо розбудови інноваційної мережі в Україні; методичний підхід до діагностики функціонування, оцінки можливостей покращення та змін механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки.

Практична значущість отриманих Котельбаном С.В. наукових результатів підтверджується, зокрема, тим, що пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи апробовані й прийняті до впровадження в діяльності

Конятинської ОТГ, АТ «Державний ощадний банк України), про що є відповідні довідки.

6. Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях

За результатами виконаних Котельбаном С.В. досліджень опубліковано 14 наукових праць здобувача, серед яких 6 статей у фахових виданнях України, 1 – у міжнародних виданнях, 7 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи основні положення та наукову новизну дисертаційної роботи, а апробація результатів проведених досліджень на міжнародних науково-практичних конференціях та наукових семінарах характеризує здобувача як зрілого науковця.

Кількість друківаних робіт за темою дисертації та їх обсяг відповідають вимогам щодо публікації основного змісту дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії – п.11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

7. Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Тема дисертаційної роботи, її зміст, об'єкт та предмет виконаного дослідження відповідають спеціальності 051 Економіка.

8. Академічна доброчесність

Дисертаційна робота є самостійним дослідженням автора. Порухень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) в дисертації та наукових працях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційного дослідження Котельбаном С.В. не виявлено.

9. Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення

Поряд із позитивною оцінкою результатів роботи, щодо окремих її положень можна відзначити, що деякі твердження є дискусійними або

потребують доопрацювання:

- щодо першого розділу дисертаційної роботи:

1. Є питання щодо визначення сфер забезпечення інноваційного розвитку економіки (рис. 1.2 на с. 35). По-перше, як співвідносяться між собою визначені просторові рівні економіки (глобальна, національна, інтеграційного утворення, локальна, регіональна) та як вони впливають на інноваційний розвиток на рівні галузей, ринків, підприємств та у бізнес-середовищі, щодо продукції і використання людських ресурсів (зайнятості, трудового потенціалу). По-друге, чому інноваційний розвиток продукції розглядається не як її якісні технічні зміни, а як взаємодія між підприємствами й організаціями та споживачами?

2. Автор стверджує, що «реалізація механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки має бути орієнтована на економічну функціональність» (с.39). Водночас він зазначає про доцільність ширше розглядати наслідки застосування інструментів державного регулювання (та сама с.39), підкріплюючи аргументацію різною природою функцій регулювання в інноваційній сфері. Однак, при цьому соціальна складова залишається поза його увагою, хоча питання соціальної відповідальності держави за інноваційний розвиток є відкритим, оскільки відсутність регуляторів цього напрямку спричиняє дисбаланс складових механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки.

3. Деякі аспекти автор розглядає тезисне. Зокрема, на с. 46-46 автор розглядає інноваційне підприємництво, справедливо визначаючи його як основу становлення інноваційної економіки. Однак на цьому він, на жаль, зупиняється. Так само, визначаючи складові глобальної стратегії інноваційного розвитку економіки країни (табл.1.8), він вводить до них становлення креативного класу інноваторів, до якого дуже стисло описує мотиваційні методи регулювання інноваційного розвитку економіки (с.95) та далі – у цілях його регулювання (п.2.1, с.101). Цю прогалина не дає повного уявлення про визначений клас та його поведінку об'єкту регулювання.

4. У п.1.2 автор занадто уваги приділяє моделям розвитку економіки або моделям економічного розвитку (53-77). Було б доцільно подати

узагальнення таблицею, зосередившись на врахуванні глобалізаційних умов, як зазначене у назві відповідного підрозділу. До того ж концепцію сталого розвитку автор не розглядає взагалі, хоча у табл.1.5 серед особливостей та перспектив використання методів регулювання інноваційного розвитку економіки України в умовах глобалізації регулювання це виникає через нормативно-правове поле.

- щодо другого розділу дисертаційної роботи:

5. Заслужує на увагу спроба дослідити досягнення цілей державного регулювання інноваційного розвитку (п.2.1). Однак, по-перше дані дещо застарілі – аналіз охоплює період до 2017 р. включно, а по-друге, аналіз здійснений занадто стисло. Це не дозволяє простежити зв'язок між цілями та основними висновками підрозділу 2.1 щодо недоліків інноваційного розвитку економіки України.

6. Розкриваючи у п.2.2 проблеми та недоліки сучасного механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки, автор, по-перше, звужує їх коло до інформаційно-комунікаційних прогалин, низької ефективності використання інструментів механізму та інфраструктурного забезпечення, а по-друге, аналітичних аргументів на користь першої проблеми автор не наводить.

7. На підставі аналізу нормативно-правових інструментів та методів у п.1.3 автор вказує на те, що в вони більш зорієнтовані на галузевий інноваційний розвиток, ніж на секторальний та розвиток зайнятості і трудового потенціалу. При цьому склад інструментів (табл.2.8) подано за ознакою їх природу, тому не зрозуміло, які саме інструменти розглядає автор. Наприклад, чи розглядає він податкові важелі інноваційного розвитку та у яку групу вони входять. Також неаргументовано є застосування 3-бальної шкали оцінювання рівня їх використання

- щодо третього розділу дисертаційної роботи:

8. У п.3.1 автор надає пропозиції щодо розвитку нормативно-правового поля державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах, яке він уявляє як систему нормативно-правових актів, що має використовуватися державними органами та громадськими організаціями як система контролю за економічною

діяльністю за допомогою виконавчих та контрольних заходів (с. 162) та, водночас, як ланку механізму державного управління національною економікою України (рис.3.1 на с.163). Нажаль, автор зосереджується на ретроспективі розвитку цього поля замість характеристики його впливу. Тому оригінальна ідея щодо формування впливу на галузевий, секторальний інноваційний розвиток, інноваційний розвиток ринку, зайнятості і трудового потенціалу, бізнес-середовища залишається неповністю розкритою. Відповідно, залишається відкритим питання: які конкретно основні напрями, що неодмінно мають отримати відображення у законодавстві України (с.183-185), відносяться до певного виду інноваційного розвитку, створюючи нові інформаційні прогалини для його регулювання.

9. Автор застосовує поняття інноваційної мережі України, яке ніде не тлумачить. Хоча надає її опис іншими науковцями (с. 186-189, 191-192 і т.і.), структуру (рис. 3.2), принципи (рис. 3.4), інші характеристики. Якщо йдеться про національну мережу, то, зокрема, це одні джерела та регламент фінансування, якщо – про регіональну – це інші. Якщо б автор чітко визначився з цим поняттям, він зміг би конкретизувати подальші пропозиції, зокрема принципи розбудови інноваційної мережі, які здаються занадто узагальненими або спірними. Наприклад, принцип цілеспрямованої концентрації власності.

10. Запропонований автором алгоритмічний процес проведення діагностики функціонування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки (с. 215-220), на жаль не враховує цікаву ідею автора щодо різних векторів регулювання інноваційного розвитку (галузевий, секторальний інноваційний розвиток, а також інноваційний розвиток ринку, зайнятості і трудового потенціалу, бізнес-середовища), зводячи оцінку до інтегральної. Також не наведено результати анкетування, експертних оцінок та їх обробки.

10. Оформлення дисертаційної роботи

Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим МОН України,

наказ № 40 від 12 січня 2017 р. Матеріали дисертації чітко висвітлюють одержані під час дослідження науково-практичні результати.

11. Загальна оцінка дисертації, її відповідності існуючим вимогам та висновки

Дисертаційна робота Котельбана Сергія Васильовича «Механізм державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана на актуальну тему. За своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка». Отримані результати та висновки мають наукову новизну, важливе теоретичне і практичне значення, роблять безперечний внесок у теорію економіки.

Дослідження виконано на високому науковому рівні, матеріал викладено чітко й обґрунтовано з вмілим використанням графічного підходу до викладення, що значно полегшує сприйняття матеріалу. Усі положення, результати і висновки є чітко аргументованими. Впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджено документально, про що свідчать акти про впровадження, наведені у додатках до дисертації. Опубліковані роботи відображають основні положення дисертації.

Автор досяг поставленої мети, виконавши належне обґрунтування механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах. Зміст дисертації та опубліковані результати дослідження не порушують принципи академічної доброчесності.

Усе вище перераховане дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Котельбана Сергія Васильовича на тему «Механізм державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах» є закінченим самостійним науковим дослідженням, у якому отримані нові науково обґрунтовані результати в певній галузі науки, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання.

За змістом, актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю робота відповідає вимогам: пунктів 10, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №167; Порядку

підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №261 від 23 березня 2016 року (зі змінами та доповненнями згідно з постановою Кабінету Міністрів України №283 від 03 квітня 2019 року); положень Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р.

Вважаю, що автор дисертації на тему «Механізм державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в глобалізаційних умовах» – Котельбан Сергій Васильович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
Директор Інституту бізнесу, економіки
та інформаційних технологій
Одеського національного
політехнічного університету МОН України

С.В. Філіппова

Підпис Філіппової С.В. засвідчую:

Вчений секретар
Одеського національного
політехнічного університету
МОН України к.т.н., доцент

В.І. Шевчук